

EĞİT-SEN TOPLU-SÖZLEŞME TASLAĞINA TEMEL OLABİLECEK BAZI ÖN-DÜŞÜNCELER

GİRİŐ

AŐađıda bir dizi açılımla formüle edilen toplu-sözleşme taslağına ilişkin önermeler kendini tanımladığı noktanın da gerisinde, belki bir başlangıcın ön-düşüncelerini oluşturabilir. Dahası bir iddiası yoktur.

Toplu-sözleşmeler hiçbir zaman sendikacılarla işverenlerin (hükümet ya da patron) birebir, başbaŐa görüşmelerle ortaya çıkar-

dıkları bir metin, başka bir deyimle hukuki belgeler olmamalıdır.

Mücadeleci bir sendika olan EĞİT-SEN; bu yöndeki potansiyeli fazlasıyla taşıdığını inandığımız Sendikamız; kitlesinden kopmuş, ona yabancılaşmış bürokratik vb. eğilimlere bugünden başlayarak tavır geliştirmeli; toplu-sözleşme taslaklarını oluşturmaya, her türlü yabancılaşmaya karşı önemli bir engel oluşturacak olan sendikal demokrasiyi şimdiden içselleştirip, yaygınlaştırarak başlamalıdır. Bu anlamda kitle inisiyatifi tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesi, elbetteki bugünden "TOPLU-SÖZLEŞME KOMİTELERİ" aracılığıyla, toplu-sözleşme sürecinin baştan sona en etkili örgütlenmeleri olarak görülmeli ve bu ilke/yapı sürecin tümünde mutlak egemen kılınmalıdır.

TOPLU-SÖZLEŞME VE SENDİKAL MÜCADELE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Toplu-sözleşme bir sendikanın vazgeçmeyeceği, olmazsa olmaz, önemli görevlerinden biridir. Fakat toplu-sözleşmeler başlı başına, iktisadi mücadeleden ve sürgit devam eden sınıflar mücadelesinden yalıtılmış bir olgu olarak ele alınamaz. Eğitim sorununu toplumsal ilişkilerin gerçek zeminine, sınıflar mücadelesinin gerçek zeminine oturtmak gerekmektedir. **EĞİTİM: Ardıcıl kuşakların yarattığı maddi ve zihinel zenginlikleri edinme süreci olarak yaşamsal bir zorunluluktur.** Onun içindir ki; toplumsal bir olgudur ve eğitim, sınıflara ayrılmış toplumlarda sınıf mücadelesinin bir aracıdır.

Eğitimin toplum üzerinde olduğu kadar toplumun da eğitim üzerinde önemli bir etkisi vardır. Toplumun eğitime etkisini elbetteki biz eğitimciler keşfetmedik. Eğer eğitimin karakterini değiştirmek istiyorsak -ki öyle-

dir- o zaman eğitimi egemen sınıfların etkisinden kurtarmak zorundayız. Bu bağlamda toplu-sözleşmeleri ideolojiden, politikadan ve iktisadi mücadeleden ayrı düşünemeyiz.

Eğitim ve öğretim, üretici güçlerin en önemli ögesi olan insanı yeniden üretmek için zorunludur. Eğitim ve öğretim ayrıca insanın manevi veya moral değerlerini geliştirmek için de gerekli hatta zorunludur. O halde eğitim-öğretim "işini" yapan eğitimcinin ve bu alanın diğer bileşenlerinin yaşama ve çalışma koşullarının düzeltilmesi, daha iyi bir ücret ve daha güzel bir dünyada yaşaması sorunu çok önemlidir. Ekonomik mücadele araçları olan sendikalar, bu ve diğer nedenlerle geleceğe dönük olarak toplu-sözleşme görüşmeleri yapmak, bağtılamak ve uygulamak durumundadırlar. Bu bağlamda **TOPLU-SÖZLEŞME: "Mücadele yürüten tarafların, verili andaki güç ilişkilerinin hukuki ifadesidir"** diye tanımlanabilir.

Doğaldır ki; toplu-sözleşmeler işveren olan hükümetle ya da onun temsilcileriyle bağtılanacaktır. Eğitim işkolundakilerin birleşik, örgütlü, bilinçli müdahalesi ve mücadelesi bu süreçteki kazanımlarımızın "garantisini" olacaktır. Bölünmüş, tek tek, sonuçta örgütsüz olduğunda ve iktisadi mücadelenin kendisinin en geri unsurlarda dahi şu ya

da bu biçimlerde yarattığı geri, kendiliğinden bilinç aşılamadığında toplu-sözleşme süreci doğaldır ki, daha zor yaşanacaktır.

Eğitim emekçileri bilinen anlamda bir artı-değer sömürüsüne tabi olmasa da (işkolumuzda özellikle Endüstri Meslek Liselelerinde, döner sermayeli işliklerde bu tür bir sömürü biçimi vardır) özgün bir emek, üretici olmayan bir emek harcamakta ve "karşılık" olarak devletten bir "ücret" almaktadır. Toplu-sözleşmeler yalnızca yaratılan toplam toplumsal değerden ne kadar pay alacağımız sorunu olarak algılanamaz. Bu nedenle varlığımızın devamı, işgücümüzün korunması ve özellikle işgücümüzün yeniden üretimi de toplu-sözleşmelerin konusu olacaktır, olmalıdır.

Öyleyse denebilir ki **TOPLU-SÖZLEŞMELER:** " *Diğer şeylerin yanında ücretlerimizin, yani işgücümüzün fiyatının saptanması yanında ve aynı zamanda çalışma koşullarımızın, işgücümüzü yeniden üretmenin koşullarının saptandığı*" bir sözleşme de olmak zorundadır.

Sendikal alan yalıtılmış olarak ele alınırsa, işverenlerin ve hükümetin alanı olarak kalır. Bu alan siyasetten soyutlandığı sürece yaptığımız hizmetlerin, çalışmaların karşılı-

ğının (üretim araçlarının mülkiyeti özel olduğundan) tam olarak alınması olanaklı değildir. Daha iyi bir ücret, daha uygun çalışma ve yaşama koşulları için mücadele, zorunlu olarak ücret sisteminin kendisine yönelmek zorundadır. Dolayısıyla toplumsal yaşamın kendisinde içkin olan politika bizim için de yapılması gereken (kendi sınıfsal konumumuzda ve kendi yakın ve uzak hedeflerimizde) zorunlu bir varolma işidir. Emegimizin ne kadarı bizim olacak?.. Ne kadarı devlete kalacak?.. Sorun budur ve her şey sonuçta bize bağlıdır. Öyleyse denebilir ki, hiçbir isteğimiz aşırı değildir ve aşırı olmayacaktır.

İşkolumuzda yasal düzenlemelerin henüz yapılmadığı, yapılması için ise egemen sınıfların pek istekli gözükmediği koşullarda, günümüzdeki toplu-sözleşme taslakları işkolumuza ilişkin yasal düzenlemelerle ilgili görüş belirtmek zorundadır. Ülkemizde bu alandaki mevzuat 1982 Anayasası'nın 51, 52, 53 ve 54. maddeleri ile, 1475, 2821, 2822, 3449, 3587, 3299 ve 3451 sayılı İş Kanunu, Toplu-sözleşme ve Grev Yasaları ve son olarak çıkarılan Grev Tüzüğü ile sürdürülmektedir. Sendika öncesi döneme ait genel memur düzenlemesi ise 657 sayılı Devlet Personel Yasası ile yapılmaktadır.

Anayasa başta olmak üzere tüm bu yasalar yürürlükten kaldırılmalı, tüm çalışanların aktif ve belirleyici bir biçimde katıldığı bir süreç sonucu, daha "demokratik", daha "çalışandan yana" anayasa ve yasalar oluşturulmalıdır. Bugün beklentilerin ve belirsizliğin yaşandığı, bazı uluslararası örgütlerin ve uluslararası antlaşmaların (İLO, Paris Şartı, İnsan Hakları Sözleşmesi vb.) normlarının emsal alınmaya çalışıldığı koşullarda -ki bu normlar katiyen bizim ülkemiz açısından yeterli görülüp baz alınamaz- bu düzenlemelerin egemen sınıflarca yapılmasını beklememek, alternatif hukuki statüleri şimdiden fiilen yaratmak zorundayız.

Emeğimizin hakkını ya da işgücümüzün karşılığını tam olarak almak değil (çünkü bu düzende bu olanaklı değil) ama bir anlamda emeğimizin yarattıklarından, bizlerin ve egemen sınıfların ne kadar pay alacağı mücadelesi olan ücret veya toplu-sözleşme mücadelesi kazanımları açısından, olağanın üstünde bir öneme sahiptir.

Günümüz koşullarında ek ders ücretleri, vergi iadesi, aile yardımı, olağanüstü hal bölge tazminatı vb. daha bir dizi sözde ilavelerle ücretler tanınamaz hale gelmiştir. Bu karmaşaya bir son verilmelidir.

İşçi sınıfının ücretlerine benzeterek söyleyecek olursak; aile yardımı, ders ücreti vb. diğer ücretlerle birlikte ele alındığında ortaya çıkan ücrete **GİYDİRİLMİŞ ÜCRET** demek yanlış olmayacaktır. Devletin salt maaş olarak ödediği ise **CIPLAK ÜCRET**'tir. Tüm kesintilerden sonra ele geçen ücrete ise **NET ÜCRET** demek doğru olsa gerektir.

EĞİT-SEN, toplu-sözleşme görüşmelerinde ücret sorununa bu biçimleri reddederek başlamalı ve bu karmaşaya son vermek için yeni yaklaşımlar sunmalıdır. Ücret isteminde, yaratılan toplam toplumsal değerden eğitim emekçilerinin ya da hükümetin/işverenin aldığı payı belirlemek açısından **NİSBI ÜCRET** (görelî veya oranlı) dediğimiz sistem önerilmelidir. Yine ücret talebinde, tarihi yıllara bölerek yapılan kıyaslamalarla ortaya atılan **GERÇEK ÜCRET**, ya da yaşadığı gündeki fiyatlarla kıyaslanarak aldığı/almasi gereken, sadece ele geçen net ücreti ifade eden **NOMİNAL ÜCRET** (ad olarak ücret) de savunulmamalıdır. Ücret istemlerinde matematik artışlar hiçbir biçimde tek başına yeterli olmamalıdır. Dolayısıyla gerçek ücretlerimizin, yaratılan toplam toplumsal değerlerle oranlı olarak büyümesini ve eğitim emekçisinin toplam

gayri safi milli hasıladan aldığı payın, egemen sınıflar aleyhine sürekli büyümesini talep etmelidir. Sorun bir anlamda ücretin mutlak matematik boyutlarının ne kadar arttığından ya da yıllarla orantılı matematiksel ücret artışı istemlerinden çok, eğitim emekçilerinin mi, yoksa egemen sınıfların mı genişletilmiş yeniden üretim sonucu ortaya çıkan toplam toplumsal değerden daha çok pay alacağı sorunudur.

Türkiye'de yürürlükteki yasalar toplu-sözleşmelerin zamanını bir ile üç yıl arasında sınırlamıştır. Bu süre -vergiler, enflasyon, hayat pahalılığı, daha birçok başka şeyler kanalıyla egemen sınıflardan alınanların hemen eskidiği gözönüne alınırsa- kısa gibi gözükmekte ise de aslında öyle değildir.

Toplu-sözleşme görüşmeleri sözleşme sona ermeden aylar önce başlayıp, zaman zaman sözleşme tarihinin bitiminden sonra, nerdeyse bir yarıyıl daha uzayabilmektedir. O halde yaşamın eskittikleriyle, sözleşme zamanı arasındaki ilişkide baz alınması gereken yöntem, "EŞEL MOBİL" türü doğru olmayan önerme ve önlemler yerine, bizden gelir götürücü her egemen sınıf faaliyetine, gelişen toplumsal muhalefetin bir parçası olarak çok yönlü eylemlerle (iş yavaşlatma, grev vb.) karşı durmayı sağlayabilmektir.

Çünkü, aksi halde bizler toplu-sözleşme dar pratiği içinde zamanımızı ve kendimizi (sendikamızı) tüketmek zorunda kalabiliriz.

Bir süre belirlemek gerekliyse, en uygunu bir yıldır. Anlaşılacağı üzere bu süre mekanik veya mutlak olarak algılanmamalıdır.

Yakın gelecekte önümüze çıkması olası diğer bir sorun da grup sözleşmeleri anlayışıdır. İşkolumuz, tüzüğümüzde tarifi yapılan biçimiyle, Milli Eğitim Bakanlığı ya da Milli Eğitim Bakanlığı'na ve diğer Bakanlıklara bağlı eğitim kurumlarında çalışan eğitim emekçilerini kapsamaktadır. Fakat bu süreçte işkolumuzdaki her işyeri aynı olanaklara ve aynı koşullara sahip değildir. İşyerlerimizin fiziki koşulları ve ülkemizdeki farklı coğrafyalardaki işyerlerinde çalışma koşulları bir ve aynı değildir. Kaldı ki; mesleğin kendi içindeki farklılaşmaların yarattığı kategorilerin çalışma ve yaşama koşulları da aynı değildir. Bu anlamda işkolunun tamamını aynılaştıran, çalışma koşullarını ve öze ilişkin olmasa dahi işkolundaki farklı özellikleri, farklı işleri ve uzmanlaşmayı dikkate almayan bir anlayışın sonucu olan grup sözleşmesi tarzı reddedilmelidir.

Esas tehlike bunun daha ötesindedir. Toplu-sözleşme sürecinde sendika genel

merkezi yöneticileri masaya oturduklarında karşılarında birleşmiş bir işveren grubuyla (devlet, patron farketmiyor) karşılaşmaktadır. Ülkemizin bugünkü sendikalar gerçeği gözönüne alındığında ve genelde (elbette tüm sendikalar ve sendika şubeleri kastedilmiyor) satın alınmış sendika ağaları, sözümona "sınıfa karşı sınıf" tavrıymişçasına, işkolu adına grup sözleşmesi yapmayı kendilerinde bir "hak" olarak görmekte ve savunmaktadırlar.

Hal böyle olunca işveren, sendika patronlarını satın alarak istediği bir sözleşmeyi bağutlayıp, tüm işkoluna teşmil edebilmektedir. İşverenler satın aldıkları "sendikacılar!" kanalıyla mücadeleciler olan diğer sendikaları "ikna!" peşinde koşabilmektedirler. Gerek işverenler gerekse sendika aristokratları çeşitli bilinç çarpıtma yöntemleri, o da olmazsa başka yollarla (zor da dahil) kitlelerin eylemini, hak alma mücadelesini engellemek için bu durumu kullanabilmektedirler.

Grup sözleşmeleri ilke olarak doğru olsa da, bugünkü konjunktürde savunulamaz. Sendikaların işkolundaki mücadeleyi birleştiremediği, işkolundaki tüm kitleyi birleştirip örgütleyemediği; mücadeleciler, doğru önderliklerin sendikaların yönetiminde

olmadığı koşullarda grup sözleşmesini savunmak mümkün değildir.

Örnekleyerek söylemek gerekirse, uzlaşmacı, sarı bir "Eğitimciler Sendikasının!" bu tür yaptığı bir sözleşmenin EĞİTSEN"lilere de teşmil edilmek istendiğini düşününüz... Örnek soyut ve ekstrem (uç) değildir. Alanımızda ne yazık ki bugün bile böyle sendikalar vardır.

Bugünden düşünülmesi gereken bir başka sorun ise iş güvenliğidir. Egemen sınıflar iş güvenliği sorununa grev ve toplu sözleşme hakkının olduğu her yerde, kendileri lehine sanki olması gereken mantıksal bir devamlılıkmışçasına yaklaşmaktadırlar. Sendika, eğitimin içeriğinde ve her kademesinde söz ve karar sahibi olduğu kadar, yükselme, atama ve yer değiştirme meselesinde de mutlak ve çoğunluk olarak söz sahibi olmalıdır. İş güvenliği sorununu kendine ait bir hak ve istediğini görevden atma hakkı olarak gören egemen sınıflara bu alanda kesinlikle çoğunluğu sağlayacak yetkiler verilemez, verilmemelidir.

Günümüzde, ülkemizde uygulanan eğitim ırkçı, şoven asimilasyoncu (özümlemeci) ve gerici karakterdedir. Uluslar ve diller üzerinde tahakküm vardır. Din dersleri zo-

runlu hale getirilmiştir. Eğitim emekçilerinin öncel örgütü TÖB-DER kapatılmış, binlerce öğretmen faşist cuntanın bilinçli ve keyfi uygulamaları sonucu tutuklanmış, ya da meslekten atılmıştır. Egemen sınıflar hariç tüm toplumsal sınıf, ulus ve kategorilere terör yasası, olağanüstü hal uygulaması vb. gibi araç ve yöntemlerle çıplak bir zor uygulanmaktadır.

Bugün ayrıca ülkemizde uygulanan eğitim politikaları milliyetçi, dinsel ve ahlakçı motiflerle bezenmiştir. Milliyetçi ve dinsel yönelimlere bu yazının başka bölümlerinde değinilmiştir. Kısaca belirtelim ki; her şey gibi yaşadığımız toplumda da ahlak, toplumun maddi koşullarınca belirlenmektedir ve her zaman bir sınıf ahlakı olacaktır.

Burjuvazinin eğitim alanında bir dizi açmazı var: İlki, kapitalizmin gelişmesi için halkın eğitilmesi zorunluluğu; ikincisi ise, eğitilenlerin yarı her şeyin farkına varması ve mücadeleyi kendilerine yöneltmesi korkusu. Dolayısıyla burjuvazi emekçi sınıflara kendi çıkarlarının gerektirdiği ölçüde eğitim sağlar. Onun eğitimde kalite sorununa yaklaşımı, başka şeyler bir yana böyledir.

Bilindiği gibi ilk olarak zihinsel eğitim, ikinci olarak bedensel eğitim, son olarak da

yetişen kuşaklara tüm üretim süreçlerinin temel ilkelerini en basit üretim araçlarıyla bizzat çalıştırarak beceriler kazandırmayı gerekli kılan **politeknik eğitim**, eğitim sürecinin kapsadığı temel alanlardır. (Belirtmeden geçmeyelim ki, politeknik ders somut yaşama toplumsal yaşamın/mücadelenin genel sorunlarının birleştirilmesidir. O, bir okul sorunu olduğu kadar ve ondan daha çok genel politik bir sorundur. Her şeyi öğrenmek değildir. Modern endüstrinin genel temellerinin öğrenilmesidir. Bu bağlamda salt mesleki öğretim olarak kavranması ise hiç doğru olmayacaktır).

Bugün ne okul öncesi eğitim, ne özürllüler eğitimi ne de temel eğitim, orta ve yüksek öğretimde, bu temel içerik uygulanmamaktadır. Tekrar başa dönecek olursak; eğitimin kalite olarak çok gerilediğini ve eğitimde egemen ideolojik tasarımların veya yönlendirmelerin rol oynadığını görmekteyiz.

Genelde eğitimi, özelde okulu, egemenlerin sınıf egemenliğinin aygıtı olmaktan çıkarıp, egemen sınıfların düzenini ortadan kaldırmanın bir aracı olarak ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda olmak üzere, diğer şeylerin yanında ulusların kendi yazgılarını kendilerinin belirleme hakkı, dolayısıyla ulusların ve dillerin tam hak

eşitliği savunulup, bu temelde ve bağlantılı olarak her ulusun kendi dilinde konuşma, yazma, eğitim görme, kültürünü geliştirme hakkı tanınmalıdır.

Kürt ulusu bu alanda somut örnektir; Kürtlere uygulanan resmi statüye karşı konulmalıdır. Resmi dil, ya da devlet dili uygulaması kaldırılmalıdır. (Bugün Türkiye'de Üniter Devlet, Misak-ı Milli ve Tevhid-i Tedrisat sorgulanmadan anadilde eğitimi savunmak mümkün değildir).

Günümüzde bir diğer önemli sorun ise din dersleridir. Dolayısıyla laik eğitim sorunudur. Cami, devletten ve okuldan mutlak surette elini çekmeli, bu kurumlar birbirinden ayrılmalıdır. Tüm din okulları ve din dersleri kaldırılmalı, isteğe bağlı (ihtiyari) olmak üzere dahi okullarda din dersleri okutulmamalıdır. Din vicdanlara hapsedilmeli, kişinin kendi sorunu olarak görülmeli ve isteyen bu eğitimi kendi edinmelidir. Din işlerine ayrılan bütçe payı kaldırılarak eğitim bütçesine aktarılmalıdır. Eğitimde (Kürt ulusu hariç) birlik ilkesi uygulanmalıdır. Yeri gelmişken belirtelim, genel ve katma bütçeden eğitime ayrılan pay -Milli Savunma dahil- tüm bakanlıklardan hem mutlak, hem de oran olarak daha fazla olmalıdır. Diğer bazı etkenleri dışarda bırakıp, soyutlayarak söy-

leyecek olursak, silahlanmaya ve sürekli orduya ayrılan pay azaltılıp, bu fonlar eğitim bütçesine aktarıldığında, eğitimin kalitesi en azından belirli bir aşama kaydedebilecektir.

Başka bir ulusun dili ile eğitim yapılması ancak sömürge, yarı-sömürge ülkelere ait bir olgudur. Okullarda yabancı dil öğretilmesi ile yabancı dille eğitim yapılması aynı şeyler değildir. Eğitimdeki emperyalist güdümün tekil göstergelerinden olan bu ve diğer etkilere karşı mücadele edilmeli, bu onur kırıcı durum ortadan kaldırılmalıdır.

Görüldüğü gibi yazımızın sonuna doğru, toplu-sözleşmelerde izlenmesi gereken genel politikalar yanında bazı somut ayrıntılara da değinmek gerekli hale geldi. Bir toplu-sözleşme taslağında elbette tarafların tanımından, sözleşmenin amacına, sosyal, siyasal, iktisadi, mesleki, akademik istemlerin talepler bazında sıralanmasından, iş güvenliği vb. daha bir dizi soruna ilişkin bölümler de bulunacaktır. Ardarda yazılmış, karmaşık, tek tip, özel bir uzmanlıkmiş gibi sunulup kitlelerin gözünü boyamaya yönelik metinleri ortaya çıkarmak ülkemiz sendikacılığında bir gelenek haline gelmiştir. Her şeyden önce önemli olan toplu-sözleşmelerde genel anlayışı ortaya çıkarmaktır ki; o da eğitimcilerin bizzat kendisi

tarafından yapılacak ve bu bağlamda yine onlar tarafından detaylandırılacaktır. Taslak sade ve net olmalıdır. Ayrıca ayrıntıların, özün yok edilmesini sağlamasına olanak tanınmamalıdır. Yine bu bağlamda diyebiliriz ki EĞİT-SEN, çocuk parası, evlenme yardımı, doğum ve ölüm yardımı, askerlik yardımı, yıpranma yardımı, ders ücreti, mahrumiyet ödeneği, aile yardımı, ulaşım ve kira bedeli ve anımsayamadığımız daha bir çok yardımı parça parça ya da alt alta rakamlarla ifadelendirip, çıplak ücrete ekleyerek, giydirilmiş bir ücret peşinde ya da talebinde bulunmamalıdır. Aksine toplam toplumsal gelirin, daha basit bir anlatımla bütçeden (Bütçeler toplumsal gelirin tamamına teka-bül etmeseler de) eğitime ya da eğitimcilere ayrılan payın asgari % 25'ler seviyesinde olmasını ve işkolundaki bir eğitimcinin ailesi de dikkate alınarak, örneğin mutlaka bir rakam önerilmesi gerekiyorsa, ortalama net taban ücretin en yüksek derecedeki devlet memurunun giydirilmiş ücretinin brütüne; net tavan ücretin ise bir milletvekili maaşının brütüne denk düşmesini savunmalıdır. Bu, sanıldığının aksine gerçekleşemez veya abartılı bir istem olmayacaktır. Bir parantez açarak belirtelim ki, ülkemizde ücretler arasında bir uçurum vardır. Ücret skalası, baş-

ka bir deyimle ücret makası ya da ücretler arasındaki uçurum 36 kata kadar varabilmektedir. Bu makasın ivedilikle daraltılması gerekmektedir. Hiçbir sınıf ve kategorinin ücreti işçi sınıfının aldığı ücretten fazla olmamalıdır. (Sınıfın, sarı sendikacılar tarafından bilincinin çarpıtıldığı ve mücadelesinin işverene satılıp, geriye ket vurulduğu dönemlerde başka halk sınıf ve kategorilerinin ücretlerinde sınıfa göre gerçek/nisbi yükseklikler olabilir. Biz burada işçi sınıfının, en yüksek ücretlerle donatılması gerektiğini olması gereken bir doğru olarak belirtiyoruz). Bilinç, örgütlülük ve mücadele düzeyi türü subjektif etkenler veri kabul edilerek ücretlerimiz işçi sınıfı ile karşılaştırılmaz. Esas olarak veri kabul edilmesi gereken, işçi sınıfının üretimdeki yeri, üretim araçları karşısındaki konumu ve toplumsal üretimden aldığı paydır. Bu bağlamda işçi sınıfı ile aramızdaki ücret farklılıkları "makul" karşılanmalıdır (Üretim araçlarının mülkiyeti ile üretimin toplumsallığı arasındaki çelişki çözüldüğünde, ücretler arasındaki fark giderek ortadan kalkacaktır). Burada, talep edilen ücretle ilgili olarak; "Siz devletin olanaklarını bilmiyor musunuz?", ya da "devleti iflas mı ettireceksiniz?" diye düşünenler açısından elbette bir sorun var-

dır. Ama bu eğer başka bir niyet taşıyor-
sa onlara ait bir sorundur ve böyleleri bi-
linçli olarak bu savunmayı yapıyorlarsa en
hafifi ile öğretmen dostu değildirler. Soruna
biraz ahlaki yaklaşmış gibi gözüksek de bu-
rada adlandırılan tavır siyasaldır. Kimin ne-
rede yer tuttuğu sorundur.

(Burada bir örnek vermeden geçemeyece-
ğiz. Çünkü yaklaşık 150 yıl önce, işçi sınıfı-
nın yaşadığı bu tarihi ders eğitim emekçileri-
nin mücadele ve örgütlenme anlayışlarına ve
toplu-sözleşme görüşmelerindeki tavırlarına,
yaşanmış bir örnek olarak ışık tutacaktır. İn-
giliz ekonomist sendikacılarının düzenlediği
bir gösteride, Fransız işçileri sınıf kardeşleri-
ni yüreklendirmek için, Fransız işçilerinin
marşı olan Marseyyez'i söylemeye başladık-
larında, İngiliz sendika aristokratları İngiliz
işçilerine "Tanrı kraliçeyi korusun" marşını
söyleterek yanıt verirler. Bu aristokratlar,
işçi sınıfına gerçekçi olmak adına "mümkün
olanlar için mücadele" edilmesini önerenler-
dir. Bir soyutlama yaparak bu olayı günü-
müze ve eğitim emekçilerinin bugünkü mü-
cadelelerine indirgeyerek örneklediğimizde,
her halde durum şu olurdu: Eğitimciler örne-
ğin, toplu-sözleşme taslağına milletvekili
maaşı kadar ücret istemi koyup, bunu sınıf
kardeşleri ve işçilerle birlikte alanlarda hay-

kırdıklarında onlar; "Tanrı Özal'ı korusun! Tanrı devletimizi korusun!" diyebileceklerdir.)

Bu yaklaşım, ekonomik mücadeleye ve ekonomik mücadele araçları olan sendikalara nasıl görevler yüklendiği noktasında ipuçları vermektedir ki; bu tür uzlaşmacı ve "mümkün olanı istemeyi" öneren anlayışlar çok tehlikelidir.

EĞİT-SEN'i bir düzen örgütü, başka bir deyimle sarı sendika yapma anlayışının gizlenmiş, örtük bir biçimidir bu. Diğer şeylerin yanında her ekonomist sapmada görüldüğü gibi siyasi ve iktisadi mücadelenin birbirinden ayrılmasını savunmaktadır. Bu tür talepleri mümkün olmayan istekler olarak görenlerin eğitimde ırkçı, şoven, gerici yapıyı nasıl kıracaklarını bakanlık dahil eğitimin tüm sorunlarının çözümünde gerçek ve tayin edici olanın EĞİT-SEN olmasını nasıl gerçekleştirebilir bulabileceklerini; tüm ders kitaplarını, tüm eğitim programlarını yeniden oluşturmayı nasıl isteyebileceklerini; örgün ve yaygın eğitimi nasıl örgütleyebileceklerini, özetle eğitimcilerin tüm siyasal, sosyal, iktisadi vb. çıkarları ve eğitimin tüm içeriğinin/yapısının yeniden düzenlenmesi sorunlarında neleri mümkün, neleri gayrimümkün gördükleri noktasında bir açıklama yapmaları gerekmektedir. Denebilir

ki, böylesi yaklaşımların kendi haklılıklarını anlatabilmeleri olanaksızdır. Yine denebilir ki, bu yaklaşımlarla eğitim ve eğitimcinin sorunları çözülemez. Zorluklar elbette vardır ve olacaktır. Ama çözümler mutlaka bizde saklıdır.

GÜNCEL TALEPLERİMİZ ÜZERİNE DEĞİNMELER

13 Kasım 1990 tarihinde kurulan EĞİT-SEN'in daha önceden hazırlanmış, devralabileceği bir toplu-sözleşme taslağı bulunmaktadır. Ne yöntem ne de içerik açısından böyle bir ön çalışma mirasına sahip değiliz. TÖS deneyi dahil objektif durum böyledir. Bu bir eksikliktir. Ama bunun yanında işçi sendikalarının ve işçi sınıfı içinde faaliyet yürüten bir dizi oluşumun toplu-sözleşme sorununa ilişkin yayımlanmış belgeleri bulunmaktadır.

Buradan çıkış noktası bulan alanımızdaki siyasi oluşumların, genelde sorumluluk duygusu ve iyiniyetli bir görev olarak, ama bazen de söylenmemiş söz bırakmamak için yayımladıkları eğitimcilere ilişkin programlarda, yararlanılması gereken belirli kalkış noktaları bulunabilmektedir. Fakat bunlar

genellikle yeterli bir sistematige sahip olmadıkları gibi, içerikçe de yeterli değildir. Gerçek budur.

Gerçek anlamda bir memur sendikası süreci yaşanmayan ülkemiz koşullarında zaten başka türlü olması düşünülemezdi. "Mükemmel" bir taslağa sahip olmak düşüncesi sanırız yanlıştır. Çünkü her toplu sözleşme metni, sonraki süreçte siyasal hedefleri/talepleri bakımından eskimese bile, diğer bir dizi talepleri yanında, içerik olarak da bir çok değişime uğrayabilecektir. İster istemez belirli yönleriyle eskiyecektir.

Denebilir ki; "TOPLU-SÖZLEŞME KOMİTELERİ" aracılığıyla eğitim emekçilerinin yaratacağı metinler, sendika önderliğinin katkılarıyla en isteneni olacaktır. Doğrusu budur. Kitlelerin katılımıyla gerçekleşmeyen çalışmalar inanıyoruz ki sadece eksik birer akademik çalışma konusu olabilirler.

EĞİT-SEN Genel Merkezi'nin 29 Haziran 1991 tarihinde çıkardığı "EĞİT-SEN PROGRAM TASLAĞI" özellikle ücretlerle ilgili taleplerinde, bu yazıda konu edilen anlayışlarla bağdaşmamaktadır. Broşür bir dizi ödenek talebinde bulunmaktadır. Ama diğer bölümlerle ilgili talepler sözkonusu olduğunda, benzeşen yanlar daha çok bulu-

nabilmektedir. Günümüze kadar, alanımıza ilişkin yayın yapan belgelerde görebildiğimiz kadarıyla taleplerimiz şöyle sınıflandırılmaktadır:

1- Ekonomik talepler,

2- Demokratik talepler (Bugün EĞİT-SEN ve diğer memur sendikalarında ekonomik-demokratik mücadele! diye bir söylem tutturulmuş durumda. Demokratik talepler ise "ekonomik-demokratik mücadelenin!" bir parçası, bazen de kendisi olarak ifade ediliyor. Ne demekse!? Neden siyasi veya politik taleplerimiz denmez? Siyasi mücadele ile ekonomik mücadele arasına bir üçüncü, yani "ekonomik-demokratik mücadele" adlı bir biçim mi konulmak istenmektedir? Üzülerek belirtelim ki yapılan budur. O zaman demokrasi mücadelesi -ki siyasi mücadeledir- reformlar için mücadele derekesine düşürülmüş olmuyor mu? Eğitim emekçilerinin siyasi mücadele alanında yapacağı şeyler yok mu? Ekonomik ve siyasi mücadeleyi birbirinden koparıp, meslek örgütlerini (sendikalar vb.) salt ekonomik mücadele araçları olarak görenlerden etkilenilmiş olunmamasını diliyoruz.)

3- Sosyal (toplumsal) talepler,

4- Mesleki-akademik talepler.

Şu bir gerçektir ki; bu taleplerin (belki sadece siyasi talepler dışarda tutulmak kaydıyla) kesin hatlarla birbirinden ayrılmaları veya ayrı ayrı sınıflandırılmaları oldukça güçtür. Bazı arkadaşlar yukardaki sıralamaya eğitim-öğretim alanında yapılacak çalışmalar (taleplerimiz kastediliyor), eğitim-öğretim yöntemleri, ders programları, ders kitapları, eğitimde cins ayrımcılığı vb. türünden eklemelerde bulunmaktadır.

Sonuçta taleplerimizi:

1-Ekonomik talepler,

2-Siyasi talepler,

3-Mesleki talepler olarak üç bölümde ifade edebiliriz. Şimdi bu talepleri içerik açısından kısaca inceleyelim.

Ekonomik Talepler

Bu taleple ilgili olarak günümüzde savunulması gereken temel düşünce bizce şu olmalıdır: Eğitim emekçileri mi (ya da genelde emekçi sınıflar mı?), yoksa egemen sınıflar mı, genişletilmiş yeniden üretim sonucu ortaya çıkan toplam toplumsal değerden daha çok pay almalıdır? Sorun emeğin yarattığı değerlerin ne kadarının bize, ne kadarının devlete (ya da işverene) ait olacağı sorunudur. Ücret talepleri, bu anlayış

çerçevesinde ele alınıp savunulmalıdır. Yazının diğer bölümlerinde ücret talebiyle ilgili önermeler yapılmış, hatta somut şeyler söylenmiştir. Tanınmaz hale gelen ücretler netleştirilmelidir. Bu bağlamda göreve yeni başlayan bir eğitim emekçisinin net taban ücreti, en yüksek devlet memurunun brüt ücretine, net tavan ücreti ise bir milletvekilinin brüt ücretine denk olmalıdır.

* *Kreş sorunu*

* *Hastane, genelde sağlık sorunu*

* *Ücretsiz ulaşım sorunu*

* *İlk-San'ın kaldırılması sorunu*

* *Ücretsiz dinlenme sorunu* vb. vb. gibi daha onlarca talep istenirse kısaca açıklanarak ifade edilebilir.

Siyasi Talepler

Sendikal alan diğer alanlardan bağımsız ele alındığında egemen sınıfların alanıdır. Bu alanda kalınarak kalıcı kazanımlar elde edilmesi olanaksızdır. Öyleyse yaşama ve çalışma koşullarının düzeltilmesi mücadelesi, bizzat ücret sisteminin kendisine, onun temellerine, yani kapitalizme yönelmek zorundadır.

Bu bağlamda eğitim emekçileri siyasi ta-

leplerini, siyasi özgürlüklerin kazanılması mücadelesine, dolayısıyla "ÖZGÜRLÜKLER MÜCADELESİ" hedefine uygun olarak formüle etmelidir.

Bu hedefe bağlı olarak günümüzde:

- * *Ana dilde eğitim sorunu,*
- * *Laik eğitim sorunu,*
- * *Irkçı, şoven, faşist, asimilasyoncu eğitime son verilmesi sorunu,*
- * *Eğitimde demokratizm sorunu vb. vb. talepler ardarda ifade edilebilir.*

Mesleki Talepler

Mesleğin öznesi olan eğitim emekçilerinin pedagojik, eğitsel, özlük, akademik sorunlarının yanısıra, eğitim sürecinin temel nesnel ortamının (bakanlık merkez ve taşra örgütü, bağlı kuruluşlar, programlar, ilgili yönetmelikler, yanısıra tüm mekan sorunları...) değiştirilip, dönüştürülmesi süreci olarak algılanmalıdır. Sendikanın tüm organlarının her kademedede (içerik, planlama, yönetme, atama, tayin, terfi) söz ve karar sahibi olması... İşkolunun özne ve nesnelere yeniden ve sürekli olarak kendinde bir hak ya da kendine ait görevler bazında dönüştürmesi; demokratizm temelinde, bilim-

sel olarak (tabii yanlı bir bilimselliktir bu) kendi sonal çıkarları ve hedefleri yönünde evrime uğratması sorunu olarak görülebilir, görülmelidir.

SONUÇ

Ülkemiz eğitim emekçileri farklı din, cins, millet ve milliyetlere ait olmak açısından çeşitlilikler göstermektedir. Fakat eğitim emekçilerinin güne ve yarına ilişkin hedeflerinin aynı olması, aynı anlamda olarak yakın ve uzak çıkarlarının birliği gözönüne alındığında onları birleştiren ortak paydaların sınıfsal/mesleki çıkarlar olduğu anlaşılacaktır.

Kendi gerçeklerinin yansırsa, toplumsal gerçeklerin farkında olduklarında onların başaramayacağı hiçbir şey yoktur, olamaz da.

AÇIKLAMA

Genel Merkez Yönetim Kurulu elinizdeki yazıyı inceledikten sonra bazı bölümlerin açıklanmasını, bazı deyimlerin değiştirilmesini isteyince, bu bölümdeki açıklamalar Genel Merkez'in görüşlerine sunulmuştur.

1-"Toplu-Sözleşme Komiteleri" (TSK) ad olarak değil, içerik olarak önemli. TSK'nın bir organ olarak özüne, içeriğine ve toplu-sözleşmelerin asli organları olduğuna dair düşünüş farkınız yoksa, başka adlar konulabilir. Biçimle değil -ki bu ad biçim olarak uygundur- öze ilgilenilmelidir.

2-Yazı bir düşünüş tarzını ifade ediyor. Toplu-sözleşme organının ideolojik konumlanışına ilişkin düşünceler öne sürüyor. Bu anlamıyla bir taslaktır. Genel Merkez'in ve ondan daha çok bu hususta görevli olması gerektiğine inandığımız TSK gibi organların kesinleştirip, onayladığı bir metin değildir. O halde yapılması gereken, metni başka metinlerle birlikte, gerekirse muhalefet şerhleriyle tabana göndermektir. Örgütsel bilgiyi edinmenin tüm mekanizmalarını çalıştırdıktan sonra, önerilerle birlikte oluşan ortak metin toplu-sözleşmeye ilişkin örgüt (sendika) düşüncesi olacaktır, olmalıdır. Metin -varsa başka metinler- kitlelere gön-

derilip tartışılmalıdır.

3-Bağıtlamak, sözlük anlamıyla: Hukusal sonuç doğurmak amacıyla iki ya da daha çok kimsenin, ya da kuruluşun karşılıklı ve birbirlerine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem, sözleşme, mukavele, akid veya kontrat demektir. Bağıtlamak yerine başka bir sözcük konulabilir. Bağıtlamak salt imza atmak değildir. Güç ilişkilerinin ortaya çıkardığı bir uzlaşmayı, ortak bir mutabakatı (gönüllü ya da gönülsüz) bir statüyü, irade beyanını, bağlayıcılığı birlikte içeren bir başka sözcükle değiştirilebilir.

4-Teşmil Etmek: Kapsamını genişletmek, kapsamına almak demektir. Teşmil yerine de başka bir sözcük konulabilir. Kapsamak başka alanları içermek başka alanlara bir sözleşmeyi uygulamak anlamında... Ama patron lehine ve ona ait bir isteği ve zorlamayı da ifade etmek anlamında...

5-Giydirilmiş Ücret: Ders ücreti + vergi iadesi + çocuk parası + aile yardımı + maaş + diğer ödenekler brütünün toplamı anlamına gelir.

Çıplak Ücret: Diğer ödeneklerden ayrılmış, devletin ödediği brüt maaş/aylık demektir.

Net Ücret: Kesintilerden sonra ele geçen

fiili ücretin/maaşın kendisidir. Yani ders ücreti + vergi iadesi + çocuk parası + maaş vb. brütün değil ele geçen net ücretin adıdır.

6- Nisbi Ücret: Genişletilmiş yeniden üretim sonucu ortaya çıkan tüm değerlerin, egemenler ve emekçiler arasında bir oran dahilinde bölüşümüdür. Örneğin, ülkede trilyarlık bir katma değer yaratılmış olsun: Bunun %20'sinin egemen sınıflarca, %80'inin ise -ki çok iyimser bir yorum yaptık- emekçi sınıflarca kullanılması anlamına gelir. Emek gasbını azaltmaya yönelik bir tutumdur.

Gerçek Ücret: "1965 yılında maaşımızla şu kadar altın alıyorduk, 1970'de şu kadar, 1980 ve 1985'de şu kadar... O halde 1992'de ise maaşlarımızla, 1965 yılında aldığımız kadar altın alabilmeliyiz" anlayışını savunmaktır. Dondurulmuş, statik bir kavrayış olduğu kadar tarihsel ilerlemenin kaynağını ve üretimin genelde katlamalı, genişletilmiş büyümesini görüp, ona uygun, bir oran dahilinde daha fazla ücret istemini içermeyen bir sistemdir.

Nominal Ücret: Gerçek ücretteki önermeleri günümüze indirgeyip, biraz daha masumlaştırıp, geliştirerek, örneğin: "İnsan onuruna! yaraşır bir yaşam sürdürebilmek

için ücretlerimizle, bir ayda iki bilezik, on kg et, 200 yumurta, bir takım elbise, iki çift kundura, 5 kg pirinç, şu kadar yağ, şu kadar bal alabilmeliyiz" vb. vb. gibi bir önermedir. Gerçek ücretlerle ilgili söylenen eleştiriler yanında, dar görüşlü ve kendi ürettiklerinin devasa boyutlarının neler (ne kadar) olduğunun farkında olmamaktır.

7-Eşel-Mobil: Kronik enflasyon ve hayat pahalılığı yaşanan ülkelerde hakim sınıfların, "halkı ezdirmeyeceğiz" safsatısıyla ortaya attıkları bir ücret sistemidir. Enflasyon arttığında ya da toptan ve parakende indekslerinde yükselmeler sözkonusu olduğunda, devletin kendiliğinden, ücretlerin/ücretlilerin alım gücünü başka bir talebe gerek kalmadan, otomatik olarak yükselteceğini vaad etmesidir. Bir yutturmacadır. O zaman enflasyonu ve hayat pahalılığını neden durdurmadıklarını onlara sormak gerekir. Ayrıca böylesi ücret artışları hiçbir zaman bizden alınanlara yetişmemektedir. Egemenler güvenilir değildir. Başka bir dizi karşı olma gerekçemiz var ki, onları yazı içinde ücret istemimizle ilgili bölümlerde ifade etmeye çalıştık.

8-Sonuçta önemli olan yazının içeriği ve önermelerinin doğru olup olmadığıdır. Yazının bütünü anlaşılmadan cümlelerin, söz-

cüklerin anlamına göndermeler yapılarak sonuca varılamaz; düşünceler anlaşılabilir. Kaldı ki yazıda böyle bir çelişki/çelişkiler sözkonusu değildir. Parçayı bütünden soyutlayarak ve özü bir yana koyarak algılama yöntemi bilimsel değildir. Öze uygun olmak kaydıyla daha anlaşılır bir redaksiyona yazanın bir itirazı yoktur. Bu tür metinler en geri bilinç ya da kavrayış baz alınarak yazılamaz. Haliyle en üst kesim, veya bilinç de... Her bilince yönelik bir dizi broşür ayrıca yazılabilir. Ama bu yazı kanaatimizce ortalama bilince hitap etmektedir. Ona bunun dışında anlamlar yüklemek kişilerin kendi kavrayışlarıyla ve düşünüşleriyle ilgili subjektif şeylerdir. Bu ise bir yönüyle o kadroların kendi sorunudur.

Son Olarak

Elinizdeki metin bir dizi maceradan sonra, sonuçta genel merkez yönetiminin çoğunluğunca kabul görmemiştir. Bunun nedenlerine bu yazıda değinmek istemiyoruz. Aynı türde bir yazıyı yazmakla görevlendirilen Genel Başkan'ın hazırladığı taslak, elinizdekiyle birlikte kitlelere sunulmalı ve nihai metin ya da kabul gören metin kitleler tarafından belirlenmelidir.